MEDHA AI

APPSC PAPER I: GENERAL STUDIES & MENTAL ABILITY · HINDU PHILOSOPHY AND TEMPLE SYSTEM

హిందూ కుటుంబం, దత్తత, వారసత్వం

Hindu Family, Adoption and Succession

ఉచిత నోట్స్ PDF · 3 నోట్స్ · 25 Oct 2026

Medha AI ఉచిత స్టడీ మెటీరియల్. మీ పరీక్షకు నోట్స్, ప్రాక్టీస్, మాక్ టెస్టులు, పాత పేపర్ల కోసం **app.medhaai.in** లో ఉచితంగా మొదలుపెట్టండి.

1. హిందూ కుటుంబం, వివాహం
2. దత్తత, పోషణ (హిందూ దత్తత, పోషణ చట్టం, 1956)
3. వారసత్వం (హిందూ వారసత్వ చట్టం, 1956)

medhaai.in

Notes · Practice · Mock tests · Previous papers

Start free at
app.medhaai.in

1 హిందూ కుటుంబం, వివాహం

సంప్రదాయ హిందూ కుటుంబం కర్త నడిపే ఉమ్మడి కుటుంబం; హిందూ వివాహం ఎనిమిది శాస్త్రీయ రూపాలు గల ఒక సంస్కారం (samskara). 1955 నుండి హిందూ వివాహ చట్టం వివాహ షరతులు, ఆచారాలు, చెల్లని, రద్దు చేయదగిన వివాహాలు, విడాకులను నిర్ణయిస్తుంది; దానితో పాటు ప్రత్యేక వివాహ చట్టం, 1954, వరకట్న నిషేధ చట్టం, 1961 ఉన్నాయి.

ముఖ్య వాస్తవాలు

- **ఉమ్మడి హిందూ కుటుంబం (Joint Hindu family):** ఒక **సాధారణ పూర్వీకుడి** నుండి వచ్చిన అనేక తరాల సభ్యులు; ఒకే ఇల్లు, **ఒకే వంటశాల**, ఉమ్మడి ఆస్తి, ఉమ్మడి పూజ. సంప్రదాయ హిందూ కుటుంబ రూపం **ఉమ్మడి కుటుంబం** (2026లో అడిగారు).
- **కర్త (Karta):** అందరి తరఫున ఉమ్మడి కుటుంబ ఆస్తి, ఆదాయం, వ్యవహారాలను నిర్వహించే పెద్ద; సంప్రదాయంగా **అత్యంత సీనియర్ పురుష సహదాయాది**. ఆయన నిర్వాహకుడు, యజమాని కాదు.
- **సహదాయాదిత్వం (Coparcenary):** ఉమ్మడి కుటుంబంలోని ఒక చిన్న సమూహం; దానికి ఉమ్మడి ఆస్తిపై **జన్మతః హక్కు** ఉంటుంది. **హిందూ అవిభక్త కుటుంబం (HUF)** అనేది చట్టం, **ఆదాయపు పన్ను** ఉమ్మడి కుటుంబానికి వాడే పేరు.
- **హిందూ ధర్మశాస్త్రంలో రెండు శాఖలు:**

శాఖ	రచయిత	గ్రంథం	ముఖ్య నియమం
మితాక్షర (Mitakshara)	**విజ్ఞానేశ్వరుడు**	**యాజ్ఞవల్క్య స్మృతిపై** వ్యాఖ్యానం	కుమారునికి **జన్మతః** వాటా
దాయభాగ (Dayabhaga)	**జీమూతవాహనుడు**	స్వతంత్ర గ్రంథం	జన్మతః హక్కు లేదు; **తండ్రి మరణం** తర్వాతే వాటా

- భారతదేశంలో చాలా ప్రాంతాల్లో మితాక్షర అమలులో ఉండేది; **దాయభాగ బెంగాల్** (అస్సాం)లో అమలులో ఉండేది.
- **అష్టవిధ వివాహాలు** (అష్టవిధ వివాహ, "ఎన్ని?" అని 2023లో అడిగారు):

సంఖ్య	రూపం	ఏమి జరుగుతుంది	స్థానం
1	**బ్రహ్మ**	తండ్రి అలంకరించిన కుమార్తెను తాను ఆహ్వానించిన విద్వాంసుడు, సచ్ఛీలుడైన వరునికి ఇస్తాడు	ఆమోదిత, అత్యుత్తమం
2	**దైవ**	కుమార్తెను **యజ్ఞం నిర్వహించే ఋత్విజునికి** ఇవ్వడం	ఆమోదిత
3	**ఆర్ష**	వరుని నుండి తండ్రి **ఒక ఆవు, ఒక ఎద్దు** (ఒకటి లేదా రెండు జతలు) తీసుకుంటాడు	ఆమోదిత
4	**ప్రాజాపత్య**	"కలిసి ధర్మం ఆచరించండి" అనే ఆశీర్వాదంతో కుమార్తెను ఇవ్వడం	ఆమోదిత
5	**ఆసుర**	వరుడు వధువు బంధువులకు **ధనం** చెల్లిస్తాడు (కన్యాశుల్కం)	నిషిద్ధం
6	**గాంధర్వ**	ఇద్దరి **పరస్పర ప్రేమ, సమ్మతి**	నిషిద్ధం
7	**రాక్షస**	వధువును **బలవంతంగా ఎత్తుకుపోవడం**	నిషిద్ధం
8	**పైశాచ**	నిద్రలో, మత్తులో లేదా స్పృహ లేని స్థితిలో ఉన్న కన్యను మోసగించడం	అత్యంత నీచం

- **దుష్యంతుడు, శకుంతల** = **గాంధర్వ** వివాహం (2023లో అడిగారు).

- **సప్తపది** (పవిత్ర అగ్ని చుట్టూ ఏడు అడుగులు) **వివాహ** సంస్కారానికి చెందినది (2023లో అడిగారు). **హిందూ వివాహ చట్టం సెక్షన్ 7(2)** ప్రకారం **ఏడో అడుగు**తో వివాహం పూర్తై బంధనకరమవుతుంది.
- **ఏకపత్నీవ్రతం (Monogamy)** = ఒక పురుషుడు ఒకే స్త్రీని వివాహం చేసుకోవడం (2023లో అడిగారు). **బహుభార్యత్వం** = ఒక పురుషునికి అనేక భార్యలు; **బహుభర్తృత్వం** = ఒక స్త్రీకి అనేక భర్తలు.
- **చట్టాలు, వాటి సంవత్సరాలు** (ప్రతి పేపర్‌లో సంవత్సరాలు అడిగారు):

చట్టం	సంఖ్య	అమలు
ప్రత్యేక వివాహ చట్టం, 1954	1954 చట్టం 43	1955 జనవరి 1
హిందూ వివాహ చట్టం, 1955	1955 చట్టం 25	**1955 మే 18**
వరకట్న నిషేధ చట్టం, 1961	1961 చట్టం 28	1961 జూలై 1
బాల్య వివాహాల నిషేధ చట్టం, 2006	2007 చట్టం 6	2007 నవంబర్ 1

వివరణ

కుటుంబ రకాలు (అడిగే సామాజికశాస్త్ర పదాలు).

- **కేంద్రక కుటుంబం (Nuclear family):** భర్త, భార్య, అవివాహిత పిల్లలు. **విస్తృత / ఉమ్మడి**: అనేక తరాలు లేదా అనేక కేంద్రక కుటుంబాలు కలిసి.
- **జన్మ కుటుంబం (Family of orientation)**: వ్యక్తి పుట్టిన కుటుంబం. **సంతాన కుటుంబం (Family of procreation)**: వివాహంతో ఏర్పరచుకున్న కుటుంబం.
- **పితృవంశ (Patrilineal)** = తండ్రి ద్వారా వంశం; **పితృస్థానిక (Patrilocal)** = భార్య భర్త కుటుంబంతో నివసించడం; **పితృస్వామిక (Patriarchal)** = అధికారం పురుషుని చేతిలో. మాతృవంశ కుటుంబం మాతృస్వామిక కుటుంబం **కానక్కర్లేదు**.
- **నవస్థానిక (Neolocal)** నివాసం: దంపతులు తమదే కొత్త ఇల్లు ఏర్పరచుకోవడం.
- భారతదేశంలో మాతృవంశ సమూహాలు: **ఖాసీ** (మేఘాలయ; చిన్న కుమార్తె, కా ఖద్దుహ్ *(Ka Khadduh)*, పూర్వీకుల ఇంటిని కాపాడుతుంది), **గారో** (వారసురాలు నోక్నా *(Nokna)*), **నాయర్** (కేరళ; ఉమ్మడి ఇల్లు *తరవాడ్ (taravad)*, పెద్ద పురుషుడు *కరణవన్ (karanavan)* నిర్వహిస్తాడు).
- **బ్రహ్మచర్యం** నుండి **గృహస్థాశ్రమం**లోకి ప్రవేశ ద్వారం వివాహమే; ఈ గృహస్థ దశ మిగిలిన మూడు ఆశ్రమాలకు ఆధారం.

కర్త స్థానం.

- ఉమ్మడి ఆస్తిని నిర్వహిస్తాడు, ఆదాయం వసూలు చేస్తాడు, ఖర్చులు భరిస్తాడు, దావాలలో కుటుంబానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాడు.
- **చట్టబద్ధ అవసరం (legal necessity)** లేదా **ఆస్తి ప్రయోజనం** కోసం మాత్రమే ఉమ్మడి ఆస్తిని **అన్యాక్రాంతం** చేయవచ్చు.
- మోసం లేనంత వరకు గత ఖర్చులకు లెక్క చెప్పనవసరం లేదు; బదులుగా ఇతర సభ్యులు **పంపకం** కోరవచ్చు.

హిందూ వివాహ చట్టం, 1955: ఎవరికి వర్తిస్తుంది (సెక్షన్ 2).

- అన్ని రూపాల హిందువులు, **వీరశైవులు, లింగాయతులు**, **బ్రహ్మో, ప్రార్థనా, ఆర్య సమాజం** అనుచరులు సహా; **బౌద్ధులు, జైనులు, సిక్కులు**; ముస్లిం, క్రైస్తవ, పార్సీ, యూదు కాని ఎవరైనా.
- **షెడ్యూల్డ్ తెగలకు** (అధికరణం 366(25)) **కేంద్ర ప్రభుత్వం** నోటిఫై చేస్తే తప్ప వర్తించదు (సెక్షన్ 2(2)).

చెల్లుబాటు అయ్యే హిందూ వివాహ షరతులు (సెక్షన్ 5).

క్లాజు	షరతు	ఉల్లంఘిస్తే
5(i)	**జీవించి ఉన్న జీవిత భాగస్వామి ఉండకూడదు** (ఏకపత్నీవ్రతం)	**చెల్లదు**; ద్వివివాహం శిక్షార్హం
5(ii)	**చెల్లుబాటు అయ్యే సమ్మతి** ఇవ్వగల సామర్థ్యం; అనర్హం చేసే మానసిక రుగ్మత ఉండకూడదు	**రద్దు చేయదగినది**
5(iii)	వరుడు **21**, వధువు **18** సంవత్సరాలు నిండాలి	చెల్లనిది కాదు, రద్దు చేయదగినదీ కాదు; **శిక్షార్హం**
5(iv)	ఆచారం అనుమతిస్తే తప్ప **నిషిద్ధ బంధుత్వం** లో ఉండకూడదు	**చెల్లదు**
5(v)	ఆచారం అనుమతిస్తే తప్ప **సపిండులు** కాకూడదు	**చెల్లదు**

- **సపిండ పరిమితి (సెక్షన్ 3(f)): తల్లి** వైపు **3** తరాలు, **తండ్రి** వైపు **5** తరాలు; వ్యక్తినే మొదటి తరంగా లెక్కిస్తారు.
- **నిషిద్ధ బంధుత్వం (సెక్షన్ 3(g)):** వంశ పూర్వీకులు, తన పూర్వీకుని లేదా వారసుని భార్య లేదా భర్త, సోదరుని భార్య (వితంతువు), అన్నాచెల్లెళ్లు, మేనమామ–మేనకోడలు, అత్త–మేనల్లుడు, ఇద్దరు సోదరుల, ఇద్దరు సోదరీమణుల లేదా అన్నాచెల్లెళ్ల పిల్లలు.

హిందూ వివాహ చట్టంలోని ముఖ్య సెక్షన్లు.

సెక్షన్	విషయం
7	ఆచారాలు: ఇరు పక్షాలలో ఎవరిదైనా సంప్రదాయ ఆచారం; ఏడో అడుగుతో సప్తపది బంధనకరం
8	వివాహాన్ని రుజువు చేసేందుకు నమోదు (రాష్ట్ర నియమాలు)
9	**దాంపత్య హక్కుల పునరుద్ధరణ**
10	**న్యాయపరమైన వేర్పాటు**: వివాహం ముగియకుండా వేరుగా నివసించడం
11	**చెల్లని** వివాహాలు: 5(i), (iv) లేదా (v) ఉల్లంఘన
12	**రద్దు చేయదగిన** వివాహాలు: నపుంసకత్వం, 5(ii) ఉల్లంఘన, బలవంతం లేదా మోసంతో సమ్మతి, వధువు వేరొకరి వల్ల గర్భవతి
13	**విడాకులు**
13B	**పరస్పర సమ్మతితో విడాకులు** (**1976**లో చేర్చారు)
14	వివాహమైన **ఒక సంవత్సరం** లోపు విడాకుల పిటిషన్ కుదరదు (అసాధారణ కష్టం తప్ప)
15	అప్పీలు గడువు ముగిశాక విడాకులు పొందినవారు మళ్ళీ వివాహం చేసుకోవచ్చు
16	చెల్లని, రద్దు చేయదగిన వివాహాల పిల్లలు **చట్టబద్ధులు**
17	**ద్వివివాహం**: రెండో వివాహం చెల్లదు, శిక్షార్హం (ఇప్పుడు భారతీయ న్యాయ సంహిత, 2023 సెక్షన్ 82)
18	5(iii), (iv), (v) ఉల్లంఘనకు శిక్ష
24–26	తాత్కాలిక భరణం, శాశ్వత భరణం, పిల్లల సంరక్షణ
28	అప్పీళ్లు: **90 రోజుల** లోపు

విడాకులు (సెక్షన్ 13).

- **భార్యాభర్తలలో ఎవరైనా, సెక్షన్ 13(1):** వ్యభిచారం; **క్రూరత్వం**; **రెండు సంవత్సరాల పరిత్యాగం**; వేరే మతంలోకి **మతాంతరం**; నయం కాని మానసిక అస్వస్థత లేదా తీవ్ర మానసిక రుగ్మత; సంక్రమించే రూపంలో సుఖవ్యాధి; **సన్యాసం** స్వీకరించి లోకాన్ని త్యజించడం; **ఏడు సంవత్సరాలు జీవించి ఉన్నట్లు సమాచారం లేకపోవడం.**

- **సెక్షన్ 13(1A):** న్యాయపరమైన వేర్పాటు లేదా పునరుద్ధరణ డిక్రీ తర్వాత **ఒక సంవత్సరం** కలిసి జీవించకపోవడం.
- **భార్యకు మాత్రమే, సెక్షన్ 13(2):** భర్త 1955కు ముందు చేసుకున్న రెండో వివాహం; అత్యాచారం, అసహజ లైంగిక నేరాలు; భరణం ఉత్తర్వు తర్వాత ఒక సంవత్సరం కలిసి జీవించకపోవడం; **నిరాకరణ (repudiation)**: **15** ఏళ్లు రాకముందే వివాహమై, 15 తర్వాత **18** రాకముందే ఆ వివాహాన్ని నిరాకరించడం.
- **పరస్పర సమ్మతి, సెక్షన్ 13B: ఒక సంవత్సరం లేదా అంతకంటే ఎక్కువ కాలం వేరుగా** నివసించి ఉండాలి; పిటిషన్ వేసిన **ఆరు నెలలకు ముందు కాకుండా, పద్దెనిమిది నెలలకు తర్వాత కాకుండా** రెండో మోషన్.

సెక్షన్ 18 కింద శిక్షలు.

- **వయస్సు** షరతు (5(iii)) ఉల్లంఘన: **రెండు సంవత్సరాల** వరకు కఠిన కారాగారం, లేదా **₹1 లక్ష** వరకు జరిమానా, లేదా రెండూ (బాల్య వివాహాల నిషేధ చట్టం, 2006 ప్రతిక్షేపించినట్లు).
- **నిషిద్ధ బంధుత్వం లేదా సపిండ** నియమాల ఉల్లంఘన: **ఒక నెల** వరకు సాధారణ కారాగారం, లేదా **₹1,000** వరకు జరిమానా, లేదా రెండూ.

హిందూ వివాహ చట్టానికి సవరణలు.

సంవత్సరం	చట్టం	మార్పు
1976	వివాహ చట్టాల (సవరణ) చట్టం (చట్టం 68)	క్రూరత్వం, పరిత్యాగం విడాకుల కారణాలుగా; **సెక్షన్ 13B పరస్పర సమ్మతి**
1978	బాల్య వివాహ నిరోధక (సవరణ) చట్టం (చట్టం 2)	వయస్సులు **21, 18**కి పెంపు (18, 15 నుండి)
1999	వివాహ చట్టాల (సవరణ) చట్టం (చట్టం 39)	సెక్షన్ 5(ii) నుండి "మూర్ఛ (epilepsy)" తొలగింపు
2001	వివాహ చట్టాల (సవరణ) చట్టం (చట్టం 49)	తాత్కాలిక భరణం (సెక్షన్ 24) **60 రోజులలో** తేల్చాలి
2003	వివాహ చట్టాల (సవరణ) చట్టం (చట్టం 50)	భార్య తాను నివసించే చోట దాఖలు చేయవచ్చు (సెక్షన్ 19); అప్పీలు గడువు **30 → 90 రోజులు**
2019	వ్యక్తిగత చట్టాల (సవరణ) చట్టం (చట్టం 6)	విడాకుల కారణంగా **కుష్ఠు వ్యాధి** తొలగింపు
2019	జమ్మూ కశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం (చట్టం 34)	జమ్మూ కశ్మీర్‌కు విస్తరణ

ప్రత్యేక వివాహ చట్టం, 1954: ఎవరికైనా పౌర వివాహం.

- **ఏ మతానికి** చెందిన ఇద్దరైనా మతం మార్చుకోకుండా **వివాహ అధికారి** ఎదుట వివాహం చేసుకోవచ్చు. షరతులు (సెక్షన్ 4): జీవించి ఉన్న జీవిత భాగస్వామి ఉండకూడదు, చెల్లుబాటు అయ్యే సమ్మతి, **21, 18**, నిషిద్ధ బంధుత్వం ఉండకూడదు.
- **నోటీసు (సెక్షన్ 5):** ఒక పక్షం వివాహ అధికారి జిల్లాలో **30 రోజులు** నివసించి ఉండాలి. **అభ్యంతరాలు (సెక్షన్ 7) 30 రోజులలో**పు.
- **ముగ్గురు సాక్షులు** ప్రకటన (సెక్షన్ 11), ధ్రువీకరణ పత్రం (సెక్షన్ 13)పై సంతకం చేస్తారు. నోటీసు ఇచ్చిన **3 నెలలలో** వివాహం జరగకపోతే కొత్త నోటీసు అవసరం.
- **వారసత్వం (సెక్షన్ 21): భారత వారసత్వ చట్టం, 1925** వర్తిస్తుంది; కానీ **ఇద్దరూ** హిందూ, బౌద్ధ, సిక్కు లేదా జైనులైతే **సెక్షన్ 21A** హిందూ చట్టాన్నే కొనసాగిస్తుంది.
- **విడాకులు (సెక్షన్ 27)**, పరస్పర సమ్మతి (సెక్షన్ 28), ఒక సంవత్సరం లోపు పిటిషన్ కుదరదు (సెక్షన్ 29).

వరకట్న నిషేధ చట్టం, 1961.

- **వరకట్నం (సెక్షన్ 2):** వివాహానికి **సంబంధించి**, వివాహం **సమయంలో, ముందు లేదా తర్వాత ఎప్పుడైనా**, ఒక పక్షం లేదా వారి తల్లిదండ్రులు నేరుగా లేదా పరోక్షంగా మరో పక్షానికి ఇచ్చిన లేదా ఇస్తామని అంగీకరించిన ఆస్తి లేదా విలువైన సెక్యూరిటీ. ముస్లిం వ్యక్తిగత చట్టం కింది మహర్ *(Mahr)* దీనిలో చేరదు.
- **వరకట్నం ఇవ్వడం లేదా తీసుకోవడం (సెక్షన్ 3):** కనీసం **5 సంవత్సరాలు** కారాగారం, కనీసం **₹15,000** లేదా వరకట్నం విలువ, ఏది ఎక్కువైతే అంత జరిమానా. అడగకుండా ఇచ్చి జాబితాలో నమోదు చేసిన కానుకలు వరకట్నం కావు.
- **వరకట్నం డిమాండ్ చేయడం (సెక్షన్ 4): 6 నెలల నుండి 2 సంవత్సరాలు**, **₹10,000** వరకు జరిమానా.
- **సెక్షన్ 6:** వేరెవరైనా పొందిన వరకట్నాన్ని **3 నెలలలో భార్యకు** అప్పగించాలి.
- నేరాలు **కాగ్నిజబుల్, నాన్-బెయిలబుల్, రాజీ కుదరనివి** (సెక్షన్ 8). రాష్ట్ర ప్రభుత్వం **వరకట్న నిషేధ అధికారులను** నియమిస్తుంది (సెక్షన్ 8B).
- నేర చట్టం: **వరకట్న మరణం** (వరకట్నం కోసం క్రూరత్వంతో వివాహమైన **7 సంవత్సరాల**లోపు మరణం) **BNS సెక్షన్ 80** (పాత IPC 304B); భార్యపై క్రూరత్వం **BNS సెక్షన్ 85** (పాత IPC 498A).

ఆంధ్రప్రదేశ్ కోణం

- తెలుగు జిల్లాలు **మితాక్షర**లోని **ద్రావిడ (మద్రాసు) శాఖ**ను అనుసరించాయి.
- *గురజాడ అప్పారావు కన్యాశుల్కం* **(1892) కన్యాశుల్కం కోసం బాలికలను అమ్మడాన్ని విమర్శించింది; ఇది** ఆసుర** వివాహానికి వికృత రూపం.
- **ఆంధ్రప్రదేశ్ వివాహాల తప్పనిసరి నమోదు చట్టం, 2002** ద్వారా ప్రతి వివాహ నమోదును తప్పనిసరి చేసింది; హిందూ వివాహ చట్టం సెక్షన్ 8 మాత్రం నమోదును రాష్ట్ర నియమాలకు వదిలేస్తుంది.

తరచూ చేసే పొరపాట్లు

✗ "దైవ వివాహంలో వరుడు ఆవు, ఎద్దు ఇస్తాడు." ✓ అది **ఆర్ష**; దైవ అంటే కుమార్తెను **యజ్ఞం నిర్వహించే ఋత్విజునికి** ఇవ్వడం. (పుస్తకంలో దైవ వివాహ వివరణ అస్పష్టంగా ఉంది; మనువును అనుసరించండి.)

✗ "ఆర్ష వివాహంలో వరుడు ఆవు లేదా ఎద్దు ఇస్తాడు." ✓ **ఒక ఆవు, ఒక ఎద్దు**, ఒకటి లేదా రెండు జతలు.

✗ "గాంధర్వ నాలుగు ఆమోదిత రూపాలలో ఒకటి." ✓ ఆమోదిత నాలుగు: **బ్రహ్మ, దైవ, ఆర్ష, ప్రాజాపత్య**.

✗ "ఆసుర వివాహం అంటే బలవంతంగా ఎత్తుకుపోవడం." ✓ ఆసుర = **కన్యాశుల్కం**; ఎత్తుకుపోవడం = **రాక్షస**.

✗ "హిందూ వివాహ చట్టం 1954లో వచ్చింది." ✓ **1955**; 1954 **ప్రత్యేక వివాహ చట్టం**.

✗ "వరకట్న నిషేధ చట్టం 1954లో (లేదా 1952లో) వచ్చింది." ✓ **1961**.

✗ "సపిండ వివాహం రద్దు చేయదగినది." ✓ అది **చెల్లదు** (సెక్షన్ 11). 5(ii) ఉల్లంఘన రద్దు చేయదగినది (సెక్షన్ 12).

✗ "హిందూ వివాహ చట్టం కింద తక్కువ వయస్సు వివాహం చెల్లదు." ✓ అది **శిక్షార్హం** (సెక్షన్ 18), చెల్లకుండా పోదు.

✗ "పరిత్యాగం మూడు సంవత్సరాలు ఉండాలి; పరస్పర సమ్మతికి రెండు సంవత్సరాలు వేరుగా ఉండాలి." ✓ **రెండు సంవత్సరాల** పరిత్యాగం; సెక్షన్ 13Bకి **ఒక సంవత్సరం** వేరుగా.

✗ "దాయభాగ కుమారునికి జన్మతః హక్కు ఇస్తుంది." ✓ అది **మితాక్షర**; దాయభాగ (బెంగాల్) తండ్రి మరణం తర్వాతే వాటా ఇస్తుంది.

త్వరిత పునశ్చరణ

- ఉమ్మడి కుటుంబం: సాధారణ పూర్వికుడు, ఒకే వంటశాల, ఉమ్మడి ఆస్తి; కర్త నిర్వహిస్తాడు, పన్నుల్లో పేరు హిందూ అవిభక్త కుటుంబం.
- మితాక్షర (విజ్ఞానేశ్వరుడు, యాజ్ఞవల్క్య స్మృతి): జన్మతః హక్కు. దాయభాగ (జీమూతవాహనుడు, బెంగాల్): తండ్రి మరణం తర్వాత.
- అష్టవిధ వివాహాలు; ఆమోదిత: బ్రహ్మ, దైవ, ఆర్ష, ప్రాజాపత్య. దుష్యంతుడు–శకుంతల = గాంధర్వ.
- సప్తపది: ఏడో అడుగుతో వివాహం బంధనకరం (హిందూ వివాహ చట్టం సెక్షన్ 7).
- హిందూ వివాహ చట్టం 1955 (1955 మే 18); ప్రత్యేక వివాహ చట్టం 1954; వరకట్న నిషేధ చట్టం 1961.
- సెక్షన్ 5: ఏకపత్నీవ్రతం, సమ్మతి, 21/18, నిషిద్ధ బంధుత్వం, సపిండ (తల్లి వైపు 3, తండ్రి వైపు 5).
- సెక్షన్ 11 చెల్లని, సెక్షన్ 12 రద్దు చేయదగిన, సెక్షన్ 13 విడాకులు, సెక్షన్ 13B పరస్పర సమ్మతి (1976, ఒక సంవత్సరం వేరుగా).
- పరిత్యాగం 2 సంవత్సరాలు; 7 సంవత్సరాలు సమాచారం లేకపోవడం; మొదటి సంవత్సరంలో విడాకుల పిటిషన్ కుదరదు (సెక్షన్ 14).
- కుష్ఠు వ్యాధి కారణం 2019లో తొలగింపు; అప్పీలు గడువు 90 రోజులు (2003).
- వరకట్నం: ఇవ్వడం/తీసుకోవడం కనీసం 5 సంవత్సరాలు, ₹15,000; డిమాండ్ 6 నెలల నుండి 2 సంవత్సరాలు.

2 దత్తత, పోషణ (హిందూ దత్తత, పోషణ చట్టం, 1956)

హిందూ దత్తత, పోషణ చట్టం, 1956 ఎవరు దత్తత తీసుకోవచ్చు, ఎవరు దత్తత ఇవ్వవచ్చు, ఎవరిని దత్తత తీసుకోవచ్చు, దత్తత ఎప్పుడు చెల్లుతుంది, దాని ప్రభావం ఏమిటి, భార్య, పిల్లలు, వృద్ధ తల్లిదండ్రులు, మరణించిన వ్యక్తి ఆధారితులను ఎవరు పోషించాలి అని చెబుతుంది; ఏ మతానికి చెందినవారైనా అనాథ, వదిలివేయబడిన, అప్పగించబడిన పిల్లల దత్తత మాత్రం బాల న్యాయ చట్టం కింద కేంద్ర దత్తత వనరుల ప్రాధికార సంస్థ (CARA) ద్వారా వేరుగా జరుగుతుంది.

ముఖ్య వాస్తవాలు

- **చట్టం:** హిందూ దత్తత, పోషణ చట్టం, **1956** (2022, 2023లో అడిగారు), **1956 చట్టం 78**, **1956 డిసెంబర్ 21** నుండి అమలు. హిందూ వివాహ చట్టం 1955, హిందూ వారసత్వ చట్టం 1956, హిందూ మైనారిటీ, సంరక్షకత్వ చట్టం 1956తో పాటు **హిందూ కోడ్**లో భాగం.
- **దత్తతకు సంప్రదాయ కారణం: వంశాన్ని కొనసాగించడం**, **అంత్యక్రియలు, పితృకార్యాలు** (పిండప్రదానం) చేసే కుమారుడు ఉండటం (2026లో అడిగారు).
- **ఎవరికి వర్తిస్తుంది:** హిందువులు (వీరశైవులు, లింగాయతులు, బ్రహ్మో, ప్రార్థనా, ఆర్య సమాజం వారితో సహా), బౌద్ధులు, జైనులు, సిక్కులు; కేంద్ర ప్రభుత్వం నోటిఫై చేస్తే తప్ప **షెడ్యూల్డ్ తెగలకు** వర్తించదు.
- **చెల్లుబాటు అయ్యే దత్తతకు నాలుగు షరతులు (సెక్షన్ 6):** దత్తత తీసుకునేవారికి **సామర్థ్యం, హక్కు**; ఇచ్చేవారికి **ఇచ్చే సామర్థ్యం**; పిల్లవాడు **దత్తతకు అర్హుడు**; ఈ అధ్యాయంలోని ఇతర షరతులన్నీ పాటించడం. చట్టాన్ని ఉల్లంఘించిన దత్తత **చెల్లదు** (సెక్షన్ 5).
- **ఎవరు దత్తత తీసుకోవచ్చు: మేజర్** (18), **సుస్థిర మానసిక స్థితి** గల ఏ హిందువైనా, పురుషుడు (సెక్షన్ 7) లేదా స్త్రీ (సెక్షన్ 8), కుమారుని లేదా కుమార్తెను.
- **జీవిత భాగస్వామి సమ్మతి:** పురుషునికి **భార్య** సమ్మతి; వివాహిత స్త్రీకి **భర్త** సమ్మతి అవసరం. ఆ భాగస్వామి **సంసారాన్ని త్యజించినా**, **హిందువుగా లేకపోయినా**, న్యాయస్థానం **మానసిక అస్వస్థుడని** ప్రకటించినా సమ్మతి అక్కర్లేదు.
- **ఎవరు దత్తత ఇవ్వవచ్చు (సెక్షన్ 9): తండ్రి, తల్లి లేదా సంరక్షకుడు** మాత్రమే. తండ్రి, తల్లికి **సమాన హక్కు**, ఒకరి సమ్మతితో మరొకరు. సంరక్షకునికి **న్యాయస్థానం ముందస్తు అనుమతి** అవసరం.
- **ఎవరిని దత్తత తీసుకోవచ్చు (సెక్షన్ 10): హిందువు**; **ఇంతకు ముందు దత్తత కానివారు** (2026లో అడిగారు); **అవివాహితులు**; **15 ఏళ్ల లోపువారు**; చివరి రెండింటికి ఆచారం అనుమతిస్తే మినహాయింపు.
- **వయస్సు తేడా (సెక్షన్ 11):** పురుషుడు **బాలికను**, లేదా స్త్రీ **బాలుడిని** దత్తత తీసుకుంటే కనీసం **21 సంవత్సరాలు పెద్దవారై** ఉండాలి (2022లో అడిగారు).
- **ప్రభావం (సెక్షన్ 12): దత్తత తేదీ** నుండి పిల్లవాడు అన్ని విధాలా దత్తత కుటుంబానికి చెందుతాడు. **చెల్లుబాటు అయ్యే దత్తతను రద్దు చేయలేరు** (సెక్షన్ 15).
- **సీఏఆర్ఏ (CARA): కేంద్ర దత్తత వనరుల ప్రాధికార సంస్థ**, **మహిళా, శిశు అభివృద్ధి మంత్రిత్వ శాఖ** కింది చట్టబద్ధ సంస్థ (2023లో అడిగారు); **బాల న్యాయ (బాలల సంరక్షణ) చట్టం, 2015 సెక్షన్ 68** కింద ఏర్పాటు.

వివరణ

దత్తత, సెక్షన్ వారీగా (అధ్యాయం II).

సెక్షన్	నియమం
5	చట్టం తర్వాతి ప్రతి దత్తత ఈ అధ్యాయం ప్రకారమే జరగాలి; లేకపోతే **చెల్లదు**; చెల్లని దత్తత కొత్త కుటుంబంలో హక్కులు ఇవ్వదు, పాత కుటుంబంలో హక్కులు తీసివేయదు

సెక్షన్	నియమం
6	చెల్లుబాటు అయ్యే దత్తతకు నాలుగు షరతులు
7	**పురుష** హిందువు: మేజర్, సుస్థిర మానసిక స్థితి; **భార్య సమ్మతి** (జీవించి ఉన్న ప్రతి భార్యది), ఆమె సంసారాన్ని త్యజించినా, హిందువుగా లేకపోయినా, మానసిక అస్వస్థురాలని ప్రకటించినా తప్ప
8	**స్త్రీ** హిందువు: మేజర్, సుస్థిర మానసిక స్థితి; అవే మూడు మినహాయింపులతో **భర్త సమ్మతి** (2010లో ప్రతిక్షేపించారు)
9	ఇచ్చేవారు: తండ్రి, తల్లి (సమాన హక్కు), న్యాయస్థానం అనుమతితో సంరక్షకుడు
10	పిల్లవాడు: హిందువు, ఇంతకు ముందు దత్తత కానివారు, అవివాహితులు, 15 లోపు (ఆచారం అనుమతించవచ్చు)
11	అదే రకం కుమారుడు లేదా కుమార్తె జీవించి ఉండకూడదు; 21 సంవత్సరాల తేడా; ఇద్దరు కలిసి దత్తత తీసుకోరాదు; నిజంగా ఇవ్వడం, తీసుకోవడం
12	దత్తత ప్రభావాలు
13	దత్తత తల్లిదండ్రులు తమ ఆస్తిని బదిలీ లేదా వీలునామా ద్వారా ఇచ్చే అధికారం కోల్పోరు
14	దత్తత తల్లి ఎవరు
15	చెల్లుబాటు అయ్యే దత్తతను రద్దు చేయలేరు; పిల్లవాడు వెనక్కి వెళ్ళలేడు
16	దత్తత **రిజిస్టర్డ్ పత్రం**: వ్యతిరేకంగా రుజువయ్యే వరకు న్యాయస్థానం చెల్లుబాటు అయినదిగా భావిస్తుంది
17	దత్తతకు **ఎటువంటి చెల్లింపు ఉండకూడదు**: **ఆరు నెలల** వరకు, లేదా జరిమానా, లేదా రెండూ; **రాష్ట్ర ప్రభుత్వం** అనుమతితో మాత్రమే ప్రాసిక్యూషన్

సెక్షన్ 11 లోని ఇతర షరతులు.

- **కుమారుని** దత్తత తీసుకోవాలంటే దత్తత తీసుకునేవారికి జీవించి ఉన్న హిందూ **కుమారుడు, కుమారుని కుమారుడు, కుమారుని కుమారుని కుమారుడు** ఉండకూడదు.
- **కుమార్తెను** దత్తత తీసుకోవాలంటే జీవించి ఉన్న హిందూ **కుమార్తె లేదా కుమారుని కుమార్తె** ఉండకూడదు.
- ఒకే పిల్లవాడిని **ఇద్దరు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ మంది కలిసి** దత్తత తీసుకోలేరు.
- పిల్లవాడిని జన్మ కుటుంబం నుండి (వదిలివేయబడిన పిల్లవాడైతే పెరిగిన చోటు నుండి) తరలించే ఉద్దేశంతో నిజంగా **ఇవ్వడం, తీసుకోవడం** జరగాలి. **దత్త హోమం తప్పనిసరి కాదు.**

సంరక్షకుడు దత్తత ఇవ్వడం (సెక్షన్ 9(4), (5)).

- తల్లిదండ్రులు ఇద్దరూ **మరణించినా**, సంసారాన్ని త్యజించినా, పిల్లవాడిని **వదిలివేసినా**, మానసిక అస్వస్థులని ప్రకటించినా, లేదా **తల్లిదండ్రులు ఎవరో తెలియకపోయినా** సాధ్యం.
- దత్తత **పిల్లవాడి సంక్షేమం** కోసమేనని, పిల్లవాడి కోరికను పరిగణించారని, **ఎటువంటి చెల్లింపు** తీసుకోలేదని న్యాయస్థానం (పిల్లవాడు నివసించే చోటి **సిటీ సివిల్ కోర్టు లేదా జిల్లా కోర్టు**) సంతృప్తి చెందాలి.

దత్తత ప్రభావాలు (సెక్షన్ 12).

- జన్మ కుటుంబంతో ఉన్న బంధాలన్నీ దత్తత కుటుంబంలోని బంధాలతో **భర్తీ** అవుతాయి.
- అయినా జన్మ కుటుంబంలో ఉండి ఉంటే వివాహం చేసుకోలేని వారిని పిల్లవాడు **వివాహం చేసుకోలేడు**.
- దత్తతకు ముందే పిల్లవాడికి సంక్రమించిన ఆస్తి పిల్లవాడి దగ్గరే **ఉంటుంది**.
- దత్తతకు ముందే ఎవరికైనా సంక్రమించిన ఆస్తిని పిల్లవాడు **తీసివేయలేడు**.

దత్తత తల్లి (సెక్షన్ 14).

- వివాహిత పురుషుడు దత్తత తీసుకుంటే: అతని **భార్య** దత్తత తల్లి. ఒకరి కంటే ఎక్కువ భార్యలుంటే: **వివాహంలో అత్యంత సీనియర్** అయిన భార్య తల్లి; మిగిలినవారు **సవతి తల్లులు**.
- భార్య చనిపోయిన వ్యక్తి లేదా అవివాహితుడు దత్తత తీసుకుని తర్వాత వివాహం చేసుకుంటే: ఆ భార్య **సవతి తల్లి**. వితంతువు లేదా అవివాహిత స్త్రీ దత్తత తీసుకుని తర్వాత వివాహం చేసుకుంటే: ఆ భర్త **సవతి తండ్రి**.

పోషణ (అధ్యాయం III).

- **పోషణ (సెక్షన్ 3(b))** = ఆహారం, దుస్తులు, నివాసం, విద్య, వైద్యం; **అవివాహిత కుమార్తెకు** సహేతుకమైన **వివాహ ఖర్చులు** కూడా.

సెక్షన్	ఎవరిని పోషించాలి	ఎవరు
18	**భార్య**, జీవితాంతం	భర్త
19	**వితంతువైన కోడలు**	మామగారు, సహదాయాదిత్వ ఆస్తి నుండి; ఆమె **పునర్వివాహంతో** ముగుస్తుంది
20	**పిల్లలు** (చట్టబద్ధులైనా కాకపోయినా) **మైనర్**గా ఉన్నంత వరకు; **వృద్ధులు లేదా అశక్తులైన తల్లిదండ్రులు**; తనను తాను పోషించుకోలేని అవివాహిత కుమార్తె	ప్రతి హిందువు, తన జీవితకాలంలో
21–22	మరణించిన హిందువు **ఆధారితులు**	వారసులు, తాము పొందిన ఆస్తి నుండి, తమ వాటాల **నిష్పత్తిలో**

- **వేరుగా ఉంటూ పోషణ పొందే భార్య హక్కు (సెక్షన్ 18(2)):** పరిత్యాగం; **క్రూరత్వం**; మరో భార్య జీవించి ఉండటం; ఉపపత్ని; మతాంతరం; ఇతర న్యాయమైన కారణం. ఆమె **శీలం కోల్పోతే** లేదా **మతం మారితే** ఈ హక్కు పోతుంది (సెక్షన్ 18(3)).
- సెక్షన్ 20లో "తల్లిదండ్రులు"లో **పిల్లలు లేని సవతి తల్లి** కూడా చేరుతుంది.
- **ఆధారితులు (సెక్షన్ 21):** తండ్రి, తల్లి, **వితంతువు** (పునర్వివాహం వరకు), మైనర్ కుమారులు, మనవళ్లు, అవివాహిత కుమార్తెలు, మనవరాళ్లు, వితంతువైన కుమార్తె, కుమారుని వితంతువు, **చట్టబద్ధం కాని** కుమారుడు (మైనర్‌గా ఉన్నంత వరకు), కుమార్తె (అవివాహితగా ఉన్నంత వరకు).
- పోషణ **మొత్తాన్ని** న్యాయస్థానం తన విచక్షణతో నిర్ణయిస్తుంది (సెక్షన్ 23); పరిస్థితులు మారితే **మార్చవచ్చు** (సెక్షన్ 25). మరణించినవారి **అప్పులు** పోషణ కంటే **ముందు** (సెక్షన్ 26). మతం మారినవారు క్లెయిమ్ చేయలేరు (సెక్షన్ 24).

హిందూ దత్తత, పోషణ చట్టానికి సవరణలు.

సంవత్సరం	చట్టం	మార్పు
1960	రద్దు, సవరణ చట్టం (చట్టం 58)	**సెక్షన్ 29** రద్దు
1962	హిందూ దత్తత, పోషణ (సవరణ) చట్టం (చట్టం 45)	వదిలివేయబడిన, తల్లిదండ్రులు తెలియని పిల్లలు; సంరక్షకుడు దత్తత ఇవ్వవచ్చు
2010	వ్యక్తిగత చట్టాల (సవరణ) చట్టం (చట్టం 30), **2010 ఆగస్టు 31** నుండి	**సెక్షన్ 8**: వివాహిత స్త్రీ దత్తత తీసుకోవచ్చు; **సెక్షన్ 9**: దత్తత ఇవ్వడంలో తల్లికి సమాన హక్కు
2019	వ్యక్తిగత చట్టాల (సవరణ) చట్టం (చట్టం 6), **2019 మార్చి 1** నుండి	సెక్షన్ 18(2)(c) లోని **కుష్ఠు వ్యాధి** కారణం తొలగింపు
2019	జమ్మూ కశ్మీర్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం (చట్టం 34)	జమ్మూ కశ్మీర్‌కు విస్తరణ

కేంద్ర దత్తత వనరుల ప్రాధికార సంస్థ, బాల న్యాయ చట్టం మార్గం.

- **1990**లో కేంద్ర దత్తత వనరుల **ఏజెన్సీ**గా మొదలైంది; **2016** నుండి **బాల న్యాయ చట్టం, 2015 సెక్షన్ 68** కింద చట్టబద్ధ సంస్థ.

- విధులు: **దేశీయ** దత్తతను ప్రోత్సహించడం, **అంతర్రాష్ట్ర** దత్తతకు సహాయం, **అంతర్జాతీయ** దత్తతను నియంత్రించడం, నిబంధనలు రూపొందించడం. **అంతర్జాతీయ దత్తతపై హేగ్ ఒప్పందం, 1993** కింద భారతదేశ **కేంద్ర అధికార సంస్థ** ఇదే.
- ఆన్‌లైన్ వ్యవస్థ: **కేరింగ్స్ (CARINGS)** (Child Adoption Resource Information and Guidance System). ప్రస్తుత నియమాలు: **దత్తత నిబంధనలు, 2022**.
- బాల న్యాయ చట్టం **అనాథ, వదిలివేయబడిన, అప్పగించబడిన** పిల్లలకు వర్తిస్తుంది; **ఏ మతం** వారికైనా అందుబాటులో ఉంటుంది. **2021 సవరణ** నుండి దత్తత ఉత్తర్వును న్యాయస్థానం కాకుండా **జిల్లా మేజిస్ట్రేట్** (అదనపు జిల్లా మేజిస్ట్రేట్‌తో సహా) జారీ చేస్తారు.
- **బాల న్యాయ చట్టం సెక్షన్ 56(3):** హిందూ దత్తత, పోషణ చట్టం కింది దత్తతలకు బాల న్యాయ చట్టం వర్తించదు. **అన్ని అంతర్జాతీయ దత్తతలు** బాల న్యాయ చట్టం ద్వారానే జరగాలి.

తరచూ చేసే పొరపాట్లు

✗ "హిందూ దత్తత, పోషణ చట్టం 1955లో వచ్చింది." ✓ **1956**; హిందూ వివాహ చట్టం 1955.

✗ "21 సంవత్సరాల వరకు పిల్లలను దత్తత తీసుకోవచ్చు." ✓ **15 లోపు** (సెక్షన్ 10); **21** అనేది వేర్వేరు లింగాల మధ్య దత్తతకు **వయస్సు తేడా** (సెక్షన్ 11).

✗ "వయస్సు తేడా 18 (లేదా 25) సంవత్సరాలు." ✓ ఈ చట్టం కింద **21 సంవత్సరాలు**; 25 సంవత్సరాలు బాల న్యాయ నిబంధనల నియమం.

✗ "వివాహిత స్త్రీలు మాత్రమే దత్తత తీసుకోవచ్చు." ✓ సుస్థిర మానసిక స్థితి గల **ఏ** మేజర్ హిందూ స్త్రీ అయినా; వివాహితకు భర్త సమ్మతి అవసరం.

✗ "ఒక పిల్లవాడిని ఒకటి కంటే ఎక్కువసార్లు దత్తత తీసుకోవచ్చు." ✓ పిల్లవాడు **ఇంతకు ముందు దత్తత కానివాడై** ఉండాలి; చెల్లుబాటు అయ్యే దత్తతను ఎప్పటికీ రద్దు చేయలేరు.

✗ "దత్త హోమం తప్పనిసరి." ✓ **తప్పనిసరి కాదు**; నిజంగా ఇవ్వడం, తీసుకోవడం అవసరం.

✗ "సంరక్షకుడు సొంతంగా పిల్లవాడిని దత్తత ఇవ్వవచ్చు." ✓ **న్యాయస్థానం ముందస్తు అనుమతి**తో మాత్రమే (సెక్షన్ 9(4)).

✗ "కేంద్ర దత్తత వనరుల ప్రాధికార సంస్థ హోం (లేదా విద్యా) మంత్రిత్వ శాఖ కింద ఉంది." ✓ **మహిళా, శిశు అభివృద్ధి**.

✗ "దత్తత ఇవ్వడంలో తండ్రికి మొదటి హక్కు." ✓ **2010** నుండి తండ్రి, తల్లికి **సమాన** హక్కు.

త్వరిత పునశ్చరణ

- హిందూ దత్తత, పోషణ చట్టం 1956, చట్టం 78, 1956 డిసెంబర్ 21 నుండి అమలు.
- సెక్షన్ 6: తీసుకునేవారి సామర్థ్యం, ఇచ్చేవారి సామర్థ్యం, పిల్లవాడి అర్హత, ఇతర షరతులు.
- సెక్షన్ 7 పురుషునికి భార్య సమ్మతి; సెక్షన్ 8 స్త్రీకి భర్త సమ్మతి (2010).
- సెక్షన్ 9: తండ్రి, తల్లి (సమానం), న్యాయస్థానం అనుమతితో సంరక్షకుడు.
- సెక్షన్ 10: హిందువు, ఇంతకు ముందు దత్తత కానివారు, అవివాహితులు, 15 లోపు.
- సెక్షన్ 11: వేర్వేరు లింగాల మధ్య 21 సంవత్సరాల తేడా; ఇవ్వడం–తీసుకోవడం; దత్త హోమం అక్కర్లేదు.
- సెక్షన్ 12 దత్తత తేదీ నుండి ప్రభావం; సెక్షన్ 15 రద్దు లేదు; సెక్షన్ 17 చెల్లింపు నిషేధం.

- సెక్షన్ 18 భార్య, సెక్షన్ 19 వితంతువైన కోడలు, సెక్షన్ 20 పిల్లలు, వృద్ధ తల్లిదండ్రులు, సెక్షన్ 21 ఆధారితులు.
- కేంద్ర దత్తత వనరుల ప్రాధికార సంస్థ: మహిళా, శిశు అభివృద్ధి మంత్రిత్వ శాఖ; బాల న్యాయ చట్టం 2015 సెక్షన్ 68; నిబంధనలు 2022.
- బాల న్యాయ దత్తత: ఏ మతం వారైనా; ఉత్తర్వు జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ (2021).

3 వారసత్వం (హిందూ వారసత్వ చట్టం, 1956)

వీలునామా లేకుండా మరణించిన హిందువు ఆస్తి ఎవరికి వెళ్తుందో హిందూ వారసత్వ చట్టం, 1956 నిర్ణయిస్తుంది: పురుషుడైతే ముందు మొదటి తరగతి వారసులు, తర్వాత రెండో తరగతి, అగ్నేట్లు, కాగ్నేట్లు; స్త్రీ అయితే సెక్షన్ 15 క్రమం; సెక్షన్ 14 స్త్రీ ఆస్తిని ఆమె సంపూర్ణ ఆస్తిగా చేసింది, 2005 సవరణ (ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో అంతకు ముందే 1986 చట్టం) కుమార్తెలను జన్మతః సహదాయాదులుగా చేసింది.

ముఖ్య వాస్తవాలు

- **చట్టం:** హిందూ వారసత్వ చట్టం, **1956**, **1956 చట్టం 30**, **1956 జూన్ 17** నుండి అమలు. హిందువులు, బౌద్ధులు, జైనులు, సిక్కులలో **వీలునామా లేని** వారసత్వాన్ని క్రోడీకరించింది (నోటిఫై చేస్తే తప్ప షెడ్యూల్డ్ తెగలకు వర్తించదు).
- **వీలునామా లేకుండా మరణించిన వ్యక్తి (Intestate)** = అమలయ్యే **వీలునామా లేకుండా** చనిపోయిన వ్యక్తి. **వారసుడు (Heir) (సెక్షన్ 3(1)(f))** = అటువంటి వ్యక్తి ఆస్తికి వారసత్వంగా అర్హులైన ఏ పురుషుడు లేదా స్త్రీ అయినా (2023లో అడిగారు).
- **వీలునామా లేకుండా మరణించిన హిందూ పురుషుని ఆస్తి క్రమం (సెక్షన్ 8):**

క్రమం	ఎవరు పొందుతారు
మొదట	**మొదటి తరగతి వారసులు** (షెడ్యూల్), అందరూ కలిసి
రెండోది	**రెండో తరగతి వారసులు**, ఎంట్రీ వారీగా
మూడోది	**అగ్నేట్లు**
చివరగా	**కాగ్నేట్లు**

- ఒక్క మొదటి తరగతి వారసుడు ఉన్నా ఇంకెవరికీ రాదు (2026లో అడిగారు: భార్య, కుమారులు, కుమార్తెలు, తల్లి మొదట వస్తారు).
- **మొదటి తరగతి (16 మంది వారసులు): కుమారుడు, కుమార్తె, వితంతువు, తల్లి**, షెడ్యూల్‌లో పేర్కొన్న ముందే మరణించిన పిల్లలు, మనవళ్ల పిల్లలు, వితంతువులు. 1956 చట్టంలో పన్నెండు మంది; **2005లో నలుగురిని** చేర్చారు.
- **తండ్రి మొదటి తరగతి వారసుడు కాదు.** ఆయన రెండో తరగతిలో మొదటి వారసుడు (ఎంట్రీ I).
- **అగ్నేట్ (Agnate): పూర్తిగా పురుషుల ద్వారా** బంధువు (తండ్రి సోదరుని కుమారుడు). **కాగ్నేట్ (Cognate): కనీసం ఒక స్త్రీ** ద్వారా బంధువు (తల్లి సోదరుని కుమారుడు).
- **పూర్తి రక్త సంబంధం** = అదే తండ్రి, అదే తల్లి; **అర్ధ రక్త సంబంధం** = అదే తండ్రి, వేర్వేరు తల్లులు; **గర్భాశయ సంబంధం** = అదే తల్లి, వేర్వేరు తండ్రులు.
- **సెక్షన్ 14:** హిందూ స్త్రీ కలిగి ఉన్న ఆస్తి ఆమె **సంపూర్ణ ఆస్తి** (పరిమిత యజమానురాలు కాదు, పూర్తి యజమానురాలు).
- **సెక్షన్ 6 (2005):** కుమార్తె కుమారుని వలెనే, అవే హక్కులు, బాధ్యతలతో **జన్మతః సహదాయాది**.
- **అనర్హ వారసులు: హత్య చేసినవారు** (సెక్షన్ 25), మతం మారిన తర్వాత పుట్టిన **మతాంతరుని సంతతి** (సెక్షన్ 26). వ్యాధి లేదా వైకల్యం అనర్హత కాదు (సెక్షన్ 28). వారసులే లేకపోతే ఆస్తి **ప్రభుత్వానికి** చెందుతుంది (**ప్రభుత్వ పరం (escheat)**, సెక్షన్ 29).

వివరణ

షెడ్యూల్.

- **మొదటి తరగతి, చట్టంలోని క్రమంలో:** కుమారుడు; కుమార్తె; వితంతువు; తల్లి; ముందే మరణించిన కుమారుని కుమారుడు, కుమార్తె; ముందే మరణించిన కుమార్తె కుమారుడు, కుమార్తె; ముందే మరణించిన కుమారుని వితంతువు; ముందే మరణించిన కుమారుని ముందే మరణించిన కుమారుని కుమారుడు, కుమార్తె, వితంతువు. 2005లో చేర్చినవారు: ముందే మరణించిన కుమార్తె ముందే మరణించిన కుమార్తె కుమారుడు, కుమార్తె; ముందే మరణించిన కుమార్తె ముందే మరణించిన కుమారుని కుమార్తె; ముందే మరణించిన కుమారుని ముందే మరణించిన కుమార్తె కుమార్తె.
- **రెండో తరగతి:**

ఎంట్రీ	వారసులు
I	తండ్రి
II	కుమారుని కుమార్తె కుమారుడు, కుమారుని కుమార్తె కుమార్తె, **సోదరుడు, సోదరి**
III	కుమార్తె కుమారుని కుమారుడు, కుమార్తె కుమారుని కుమార్తె, కుమార్తె కుమార్తె కుమారుడు, కుమార్తె కుమార్తె కుమార్తె
IV	సోదరుని కుమారుడు, సోదరి కుమారుడు, సోదరుని కుమార్తె, సోదరి కుమార్తె
V	తండ్రి తండ్రి, తండ్రి తల్లి
VI	తండ్రి వితంతువు, సోదరుని వితంతువు
VII	తండ్రి సోదరుడు, తండ్రి సోదరి
VIII	తల్లి తండ్రి, తల్లి తల్లి
IX	తల్లి సోదరుడు, తల్లి సోదరి

- ఇక్కడ "సోదరుడు", "సోదరి"లో **గర్భాశయ సంబంధ సోదరులు, సోదరీమణులు చేరరు**.

వాటాలు ఎలా లెక్కిస్తారు.

- **మొదటి తరగతి (సెక్షన్ 9, సెక్షన్ 10):** వారు **ఏకకాలంలో** పొందుతారు. **వితంతువుకు** ఒక వాటా (ఎక్కువ మంది వితంతువులుంటే ఒకే వాటా పంచుకుంటారు); ప్రతి కుమారుడు, కుమార్తె, తల్లికి ఒక్కో వాటా; ముందే మరణించిన ప్రతి కుమారుడు లేదా కుమార్తె **శాఖకు** ఒక వాటా, ఆ శాఖ సభ్యుల మధ్య పంపకం.
- ఉదాహరణ: ఒక వ్యక్తికి వితంతువు, తల్లి, కుమారుడు, కుమార్తె, ముందే మరణించిన కుమారుని వితంతువు, కుమారుడు ఉంటే: **ఐదు** వాటాలు; చివరి వాటా ఆ వితంతువు, కుమారుడి మధ్య పంచుతారు.
- **రెండో తరగతి (సెక్షన్ 11):** ముందు ఎంట్రీ ఉంటే తర్వాతి ఎంట్రీకి రాదు; ఒకే ఎంట్రీలోని వారు **సమానంగా** పంచుకుంటారు.
- **అగ్నేట్లు, కాగ్నేట్లు (సెక్షన్ 12, సెక్షన్ 13): పై తరాల** దశలు తక్కువ ఉన్నవారికి ప్రాధాన్యం, తర్వాత **కింది తరాల** దశలు తక్కువ ఉన్నవారికి; దశలను **మరణించిన వ్యక్తితో సహా** లెక్కిస్తారు, ఒక తరం ఒక దశ.

సాధారణ నియమాలు (సెక్షన్లు 18–22).

సెక్షన్	నియమం
18	అర్ధ రక్త సంబంధం కంటే **పూర్తి రక్త సంబంధానికి** ప్రాధాన్యం
19	ఇద్దరు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ వారసులు **తలసరిగా**, **వేర్వేరు వాటాల సహ యజమానులుగా (tenants-in-common)** పొందుతారు
20	మరణ సమయంలో **గర్భంలో ఉన్న శిశువు** సజీవంగా జన్మిస్తే అప్పటికే పుట్టినట్లే వారసత్వం పొందుతుంది
21	ఎవరు ముందు చనిపోయారో తెలియకపోతే: **చిన్నవారు** పెద్దవారి కంటే **ఎక్కువ కాలం జీవించారని** భావిస్తారు
22	అమ్మకానికి పెట్టిన వాటాను కొనేందుకు మిగిలిన మొదటి తరగతి వారసులకు **ప్రాధాన్య హక్కు**; ఎక్కువ ధర ఇచ్చేవారికి ప్రాధాన్యం

హిందూ స్త్రీ ఆస్తి.

- **సెక్షన్ 14(1):** వారసత్వం, వీలునామా, పంపకం, పోషణ, బహుమతి, సొంత నైపుణ్యం, కొనుగోలు ద్వారా లేదా **స్త్రీధనం**గా ఆమె కలిగి ఉన్నదంతా **పూర్తి యజమానురాలిగా** కలిగి ఉంటుంది. **సెక్షన్ 14(2):** బహుమతి, వీలునామా లేదా డిక్రీ **మొదటిసారిగా పరిమిత హక్కు** మాత్రమే ఇస్తే ఆ పరిమితి కొనసాగుతుంది.
- **వీలునామా లేకుండా మరణించిన హిందూ స్త్రీ ఆస్తి క్రమం (సెక్షన్ 15(1)):**

క్రమం	ఎవరు పొందుతారు
మొదట	**కుమారులు, కుమార్తెలు** (ముందే మరణించినవారి పిల్లలతో సహా), **భర్త**
రెండోది	**భర్త వారసులు**
మూడోది	**తల్లి, తండ్రి**
నాలుగోది	**తండ్రి** వారసులు
చివరగా	**తల్లి** వారసులు

- **మూల నియమం (సెక్షన్ 15(2)):** పిల్లలు, మనవళ్లు లేకుండా ఆమె మరణిస్తే, **తండ్రి లేదా తల్లి** నుండి వారసత్వంగా వచ్చిన ఆస్తి **తండ్రి వారసులకు**, **భర్త లేదా మామగారి** నుండి వచ్చిన ఆస్తి **భర్త వారసులకు** వెళ్తుంది.

సెక్షన్ 6: 2005 తర్వాత సహదాయాదిత్వం.

- **పాత సెక్షన్ 6 (1956):** పురుష సహదాయాది వాటా **సర్వైవర్‌షిప్** ద్వారా మిగిలిన సహదాయాదులకు వెళ్ళేది; అతను మొదటి తరగతి స్త్రీ వారసురాలిని వదిలి వెళ్తే మాత్రం అతని వాటా (కల్పిత పంపకం ద్వారా లెక్కించి) వారసత్వం ద్వారా వెళ్ళేది.
- **హిందూ వారసత్వ (సవరణ) చట్టం, 2005, 2005 చట్టం 39, 2005 సెప్టెంబర్ 9 నుండి అమలు:**
  - సహదాయాది **కుమార్తె** కుమారుని వలెనే అవే హక్కులు, బాధ్యతలతో **తన సొంత హక్కుగా జన్మతః** సహదాయాది అవుతుంది; ఆమె **వివాహం** ఈ హక్కును ముగించదు;
  - ఆమె **పంపకం కోరవచ్చు**, తన వాటాను **వీలునామా** ద్వారా ఇవ్వవచ్చు;
  - సహదాయాది మరణిస్తే అతని వాటా **సర్వైవర్‌షిప్ ద్వారా కాకుండా వారసత్వం ద్వారా** వెళ్తుంది; మరణానికి ముందే పంపకం జరిగినట్లు లెక్కిస్తారు, కుమార్తెకు **కుమారునితో సమాన వాటా**;
  - 2005 తర్వాతి అప్పుల విషయంలో తండ్రి అప్పులు తీర్చే కుమారుని **పుణ్యబాధ్యత** రద్దయింది;
  - **2004 డిసెంబర్ 20కి ముందు** జరిగిన బదిలీలు, పంపకాలు రక్షితం; ఇక్కడ "పంపకం" అంటే **రిజిస్టర్డ్ పత్రం** లేదా **న్యాయస్థాన డిక్రీ**.
- **2005లో ఇతర మార్పులు:** **సెక్షన్ 23** (కుటుంబ నివాస గృహ పంపకం కోరకుండా కుమార్తెపై ఆంక్ష), **సెక్షన్ 24** (పునర్వివాహం చేసుకున్న వితంతువులు వారసత్వం కోల్పోవడం) తొలగింపు; **సెక్షన్ 4(2)** (వ్యవసాయ కౌలు చట్టాల పరిరక్షణ) తొలగింపు; **సెక్షన్ 30**లో ఇప్పుడు "అతను లేదా ఆమె"; నలుగురు మొదటి తరగతి వారసుల చేర్పు.
- **వినీతా శర్మ కేసు (Vineeta Sharma v. Rakesh Sharma, 2020):** కుమార్తె హక్కు **జన్మతః** వస్తుంది, కాబట్టి **2005 సెప్టెంబర్ 9**న ఆమె గానీ ఆమె తండ్రి గానీ జీవించి ఉండనవసరం లేదు. ఇది ప్రకాష్ కేసును (Prakash v. Phulavati, 2016) రద్దు చేసింది.
- **రెండు వేర్వేరు హక్కులు:** కుమార్తె సెక్షన్ 6 కింద **సహదాయాది** (జన్మతః, ఉమ్మడి కుటుంబ ఆస్తిలో), సెక్షన్ 8 కింద **మొదటి తరగతి వారసురాలు** (తండ్రి మరణం తర్వాత, ఆయన ప్రత్యేక ఆస్తిలో, కల్పిత వాటాలో).

వీలునామా ద్వారా వారసత్వం (సెక్షన్ 30): ఏ హిందువైనా **భారత వారసత్వ చట్టం, 1925** ప్రకారం **వీలునామా** ద్వారా ఆస్తిని ఇవ్వవచ్చు; సహదాయాది వాటాను కూడా వీలునామా ద్వారా ఇవ్వవచ్చు.

ఆంధ్రప్రదేశ్ కోణం

- **ఆంధ్రప్రదేశ్ మొదట చేసింది. ఎన్.టి. రామారావు** ప్రభుత్వం తెచ్చిన **హిందూ వారసత్వ (ఆంధ్రప్రదేశ్ సవరణ) చట్టం, 1986** (**ఆం.ప్ర. చట్టం 13, 1986**) **1985 సెప్టెంబర్ 5** నుండి అమలులో ఉన్నట్లు భావిస్తారు. ఇది **అధ్యాయం II-A** ను చేర్చింది:

సెక్షన్	ఏమి చేసింది
29-A	సహదాయాది కుమార్తె **జన్మతః సహదాయాది**, పంపకంలో సమాన వాటా
29-B	స్త్రీ సహదాయాది మరణిస్తే, ఆమెకు పిల్లలు లేకపోతే, ఆమె వాటా సర్వైవర్‌షిప్ ద్వారా వెళ్తుంది
29-C	అమ్మకానికి పెట్టిన వాటాను కొనేందుకు మిగిలిన వారసులకు ప్రాధాన్య హక్కు

- **పరిమితి: 1985 సెప్టెంబర్ 5కి ముందు వివాహమైన** కుమార్తెలకు, అప్పటికే జరిగిన పంపకాలకు సమాన వాటా **వర్తించలేదు**.
- **తమిళనాడు** (1989), **కర్ణాటక**, **మహారాష్ట్ర** (1994) అనుసరించాయి; ఇప్పుడు కేంద్ర **2005** సవరణ వర్తిస్తుంది, ఆంధ్రప్రదేశ్ తేదీలు పాత వివాదాల్లో మాత్రమే ముఖ్యం.

తరచూ చేసే పొరపాట్లు

✗ "తండ్రి మొదటి తరగతి వారసుడు." ✓ **తల్లి** మొదటి తరగతి; **తండ్రి రెండో తరగతి**లో మొదటివాడు.

✗ "అగ్నేట్లు తల్లి ద్వారా బంధువులు." ✓ అగ్నేట్లు పూర్తిగా **పురుషుల ద్వారా** బంధువులు; ఏ స్త్రీ ద్వారా బంధం ఉన్నా **కాగ్నేట్**.

✗ "మొదటి తరగతిలో 12 మంది వారసులు." ✓ 2005 నుండి **16** మంది (12 + 4).

✗ "మతం మారిన హిందువు వారసత్వ హక్కు కోల్పోతాడు." ✓ సెక్షన్ 26 మతాంతరుని **తర్వాత పుట్టిన సంతతిని** అనర్హులను చేస్తుంది, మతాంతరుడిని కాదు.

✗ "పునర్వివాహం చేసుకున్న వితంతువు వారసత్వం కోల్పోతుంది." ✓ **సెక్షన్ 24ను 2005లో తొలగించారు.**

✗ "కుమార్తె హక్కుకు 2005 సెప్టెంబర్ 9న తండ్రి జీవించి ఉండాలి." ✓ **వినీతా శర్మ కేసు (2020)**: అవసరం లేదు; అది ప్రకాష్ కేసు (2016), దాన్ని రద్దు చేశారు.

✗ "2005 సవరణ 2004 డిసెంబర్ 20 నుండి అమలులోకి వచ్చింది." ✓ **2005 సెప్టెంబర్ 9** నుండి అమలు; 2004 డిసెంబర్ 20 **రక్షిత పంపకాలకు గడువు తేదీ**.

✗ "ఆంధ్రప్రదేశ్ 2005లో కుమార్తెలకు సహదాయాది హక్కు ఇచ్చింది." ✓ ఆంధ్రప్రదేశ్ **1986**లో, **1985 సెప్టెంబర్ 5** నుండి అమలుతో ఇచ్చింది.

✗ "సెక్షన్ 15 ప్రకారం పిల్లలు లేని స్త్రీకి తల్లిదండ్రుల నుండి వచ్చిన ఆస్తి భర్త వారసులకు వెళ్తుంది." ✓ అది తిరిగి ఆమె **తండ్రి వారసులకు** వెళ్తుంది (సెక్షన్ 15(2)(a)).

✗ "ప్రభుత్వ పరం అంటే ఆస్తి ఆలయానికి లేదా గ్రామానికి వెళ్తుంది." ✓ అది **ప్రభుత్వానికి** వెళ్తుంది (సెక్షన్ 29).

త్వరిత పునశ్చరణ

- హిందూ వారసత్వ చట్టం 1956, చట్టం 30, 1956 జూన్ 17 నుండి అమలు; వారసుడు = వీలునామా లేకుండా మరణించినవారి ఆస్తికి అర్హుడు.
- పురుషుడు: మొదటి తరగతి → రెండో తరగతి → అగ్నేట్లు → కాగ్నేట్లు (సెక్షన్ 8).
- మొదటి తరగతి: కుమారుడు, కుమార్తె, వితంతువు, తల్లి + మనవళ్ల శాఖలు; 2005 నుండి 16 మంది. తండ్రి = రెండో తరగతి ఎంట్రీ I.
- అగ్నేట్: పూర్తిగా పురుషుల ద్వారా; కాగ్నేట్: ఒక స్త్రీ ద్వారా.
- సెక్షన్ 14: స్త్రీ ఆస్తి సంపూర్ణం; సెక్షన్ 15: స్త్రీ వారసత్వ క్రమం; సెక్షన్ 15(2) మూల నియమం.
- సెక్షన్ 6 (2005, 2005 సెప్టెంబర్ 9 నుండి): కుమార్తె జన్మతః సహదాయాది.
- వినీతా శర్మ 2020: 2005లో తండ్రి జీవించి ఉండనవసరం లేదు; 2004 డిసెంబర్ 20కి ముందు పంపకాలు రక్షితం.
- ఆం.ప్ర. చట్టం 13, 1986, 1985 సెప్టెంబర్ 5 నుండి: సెక్షన్లు 29-A నుండి 29-C.
- అనర్హులు: హత్య చేసినవారు (సెక్షన్ 25), మతాంతరుని సంతతి (సెక్షన్ 26); వ్యాధి అడ్డు కాదు (సెక్షన్ 28).
- వారసులు లేకపోతే: ప్రభుత్వ పరం (సెక్షన్ 29); వీలునామాలు సెక్షన్ 30 కింద.